

Міненко Володимир Леонідович, директор Харківського обласного центру зайнятості, доктор наук з державного управління, професор кафедри управління персоналом та економіки праці Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ БЕЗРОБІТТЯ ШЛЯХОМ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ринок праці, як і будь-який ринок, являє собою співвідношення попиту та пропозиції. Попит – це роботодавці та їх вакансії, пропозиція – це шукачі роботи. Дуже важливо, щоб ці дві складові були збалансовані.

У 2020 році, через економічну кризу, яка була викликана пандемією, ринок праці країни, в тому числі і нашої області, був розбалансований. Кількість звернень до служби зайнятості незайнятих громадян за сприянням у пошуку роботи збільшилась на третину, кількість пропозицій роботи, навпаки, зменшилась на третину. Зокрема, послугами служби зайнятості скористалися 119 тисяч людей, роботодавці Харківщини заявили до служби зайнятості 63 тисячі вакансій.

Протягом минулого 2021 року ринок праці Харківщини відновлювався від наслідків коронакризи. Через закриття або призупинення підприємств та бізнесів попит на робочу силу був на 20% менший проти 2020 року, в той же час на 20% менше зареєстровано безробітних в службі зайнятості.

Станом на кінець 2021 року регіональний ринок праці почав оживати та демонструвати ознаки стабілізації. Бізнес адаптувався до діяльності в нових умовах – налагодив дистанційний формат роботи, постачання й продажі. Стійким залишався споживчий попит. Це пожвавило економіку і позитивно позначилося на ринку праці. Поступово почав зростати попит на робочу силу. Рівень конкуренції склав 3 безробітні особи на одну вакансію, наприкінці 2020 року претендентів на вакансію було втричі більше.

Служба зайнятості сприяє роботодавцям у підборі та професійній підготовці кадрів та організовує навчання як зареєстрованих безробітних за кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на

випадок безробіття, так і зайнятих осіб за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб.

При організації навчання безробітних здійснюється аналіз ринку праці, враховується попит на робочу силу та її пропозиція, професійно-кваліфікаційний склад безробітних.

Служба зайнятості здійснює навчання:

- ✓ в професійно-технічних та вищих навчальних закладах;
- ✓ в центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості;
- ✓ безпосередньо на робочих місцях на підприємствах (шляхом індивідуального навчання та стажування).

У цьому році професійне навчання за сприяння служби зайнятості проходили 9,5 тисяч безробітних, з них близько 7 тисяч навчалися у Харківському центрі професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.

Це спеціалізований сучасний навчальний заклад, основні завдання якого — навчати й перекваліфіковувати дорослих, професія яких втратила актуальність на ринку праці або ж вони потребують набуття нових навичок чи знань. Нині тут навчають за 36 ліцензованими робітничими професіями.

Активно впроваджується дуальне навчання. Сутність такої форми полягає у тісній взаємодії підприємства та навчального закладу, де обидві сторони є рівноправними партнерами. Сьогодні це дуже затребувана форма, яка дає можливість слухачам більше часу приділити саме практичній підготовці за професією, використовуючи базу підприємств.

Для зареєстрованих безробітних професійне навчання здійснюється за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Рівень працевлаштування після закінчення навчання становить 95%.

Харківська обласна служба зайнятості напрацювала також досвід з організації професійного навчання безробітних за індивідуальною формою. Така форма навчання є продуктивною. Адже при підготовці слухачів враховуються вимоги роботодавця до кваліфікованого робітника на

конкретному робочому місці, при формуванні індивідуальних навчальних планів та програм враховуються попередній досвід, наявні знання та уміння слухача. Слухачі проходять практичну підготовку на устаткуванні підприємства, беруть участь у виробничому процесі, під час навчання адаптуються до умов виробництва, режиму роботи. Професійне навчання за індивідуальною формою для безробітних стає реальною можливістю гарантованого працевлаштування, а для підприємства – своєчасно укомплектувати виробництво кадрами із замовленими професійно-кваліфікаційними якостями. Звичайно, при індивідуальній підготовці слухачів виникають і труднощі. В основному, це підбір кваліфікованих викладачів.

Якщо людині з «трудоим запасом» працевлаштуватися легше, то шукачам першого робочого місця або з тривалою перервою в роботі це не так вже й просто. Таким безробітним у нагоді стає стажування. Стажування – це різновид підвищення кваліфікації робітників і фахівців з вищою освітою та здійснюється з метою набуття досвіду та удосконалення професійного рівня. Особливістю такої форми навчання є те, що керівниками стажування стають досвідчені робітники підприємств. Також практика свідчить, що саме навчання на базі підприємств є найефективнішим, бо в такому разі для безробітних вже визначене майбутнє місце працевлаштування, а підприємство отримує кваліфікованого робітника та оплату за проведене навчання.

Сьогодні людина має отримувати знання протягом всього життя, щоб бути конкурентоспроможною на ринку праці. Відповідь на такий виклик у служби зайнятості є – це навчання згідно ваучера. Ця програма працює в службі зайнятості з 2013 року і розрахована не на безробітних, а на зайнятих осіб. Ваучер може бути виданий за 43 професіями та 27 спеціальностями. Але ситуація і потреба в оволодінні чи вдосконаленні вмінь у громадян постійно змінюється, тому виникає необхідність в оновленні та розширенні переліку професій та спеціальностей, за якими видається ваучер. Протягом 2019 - 2021 років 383 особи отримали ваучер та проходили навчання в різних закладах освіти.

Харківська обласна служба зайнятості системно співпрацює з територіальними громадами регіону. Угоди про співпрацю підписані з більшістю (48 з 56) громад Харківщини.

Основними напрямами взаємодії є:

- ✓ реалізація соціально-економічних програм та спільних проєктів у сфері зайнятості населення;
- ✓ підтримка підприємницьких ініціатив мешканців, сприяння створенню нових постійних та тимчасових робочих місць;
- ✓ проведення спільних інформаційних заходів;
- ✓ організація прийому мешканців громади на її території. На 1 грудня 2021 року створено 69 віддалених робочих місць. З початку цього року проведено 629 виїзних прийомів, під час яких 7715 мешканців громад отримали 12384 послуги служби зайнятості.

Окремим важливим напрямом діяльності є покращення професійних навичок місцевих жителів задля підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці. Базою для такого співробітництва з громадами є Харківський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.

Фахівці центру розробляють унікальні короткострокові програми, що спрямовані на певну цільову аудиторію та відповідають потребам конкретного замовника, яким може виступати і орган місцевого самоврядування. До їх викладання залучаються власні викладачі та зовнішні експерти.

Зокрема, вже створені та впроваджуються такі навчальні програми:

- *«Створення персонального інформаційно-освітнього простору сучасного педагога»* - комп'ютерна грамотність для вчителів шкіл.

- *«Проведення профорієнтаційної роботи зі шкільною молоддю»* - для шкільних профорієнтаторів

- *«Діти з особливими потребами: клінічні та психолого-педагогічні аспекти»* - для педагогів по роботі з освітньою інклюзією,

- *«Техніки ефективної комунікації»* - для працівників кол-центрів, ЦНАПів.

- *«Робота з електронними інформаційними ресурсами та послугами»* - комп'ютерна грамотність для ветеранів АТО/ООС, людей пенсійного віку, осіб з інвалідністю.

- *«Організація місцевого самоврядування як інструмент розвитку громад»* - для голів вуличних комітетів.

- *«Автоматизація офісної діяльності. Рівень І»* - для працівників соціальних установ.

- *«Використання сучасних інтернет-технологій - для ефективної організації діяльності працівників культури»* - для працівників культури.

- *«Професійний супровід проєктів термомодернізації будинків»* - для голів об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та осіб, які планують займатися проєктною діяльністю у сфері термомодернізації будинків.

- *«Особливості роботи кухаря дитячого харчування в сучасних умовах»* - для кухарів, які працюють у закладах освіти.

Протягом 2021 року навчання пройшли 1600 мешканців 43-х громад області. Більша частина - це шкільні педагоги, вчителі по роботі з освітньою інклюзією, профконсультанти, літні люди, особи з інвалідністю, працівники колцентрів, ЦНАПів, Терцентрів, голови вуличних комітетів, старости, ветерани АТО/ООС, працівники культури.

Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації безробітних у відповідності до потреб ринку праці та вимог роботодавців є одним із найважливіших напрямів діяльності служби зайнятості. Ефективність професійного навчання - це співвідношення результату навчання та витрат на його досягнення. Головне досягнення - це працевлаштування після закінчення навчання.

Abstract. The labor market is the ratio of supply and demand. Demand – is employers and their vacancies, supply – is job seekers. It is very important that these two components are balanced, so the employment service assists employers in the

selection and training of staff and organizes training for both registered unemployed and employed. Dual learning is being actively implemented.

The employment service provides training:

- ✓ in vocational and technical and higher educational institutions;
- ✓ in the centers of vocational education of the state employment service;
- ✓ directly at workplaces at enterprises (through individual training and internship).

Today, a person must acquire knowledge throughout life to be competitive in the labor market. The answer to this challenge is that the employment service has training according to the voucher. This program is not designed for the unemployed, but for the employed.

Kharkiv Regional Employment Service systematically cooperates with territorial communities of the region. The main areas of interaction are:

- ✓ implementation of joint projects in the field of employment;
- ✓ promoting the creation of new permanent and temporary jobs;
- ✓ conducting joint information events;

The effectiveness of vocational training is the ratio of learning outcomes and the cost of achieving them. The main achievement is employment after graduation.

Key words: labor market, employment service, employers, unemployed, professional education, Kharkiv Center for Vocational Education of the State Employment Service, dual learning, individual form, internship, voucher, territorial communities.